

## İBNÜ'n-NABLUSİ

(ابن النابلسي)

Ebû Bekr Muhammed b. Ahmed  
b. Sehl eş-Şehîd er-Remlî  
(ö. 363/974)

Fâtımî Halifesi

Muiz-Lidînillâh'ın emriyle öldürülen  
fakih ve muhaddis.

Nablus'ta doğdu. Saîd b. Hâşim et-Ta-berânî, Muhammed b. Hasan b. Kuteybe ve Muhammed b. Ahmed er-Remlî gibi âlimlerden hadis tahsil etti. Kendisinden Temmâm er-Râzî, Abdülvehhâb b. Ca'fer el-Meydânî, Ali b. Ca'fer en-Nablusî ve Dârekutnî rivayette bulundular. Nablus hatibi olarak da tanınan ve Nablus'tan göç edip Remle'ye yerleşen İbnü'n-Nablusî'nin burada verdiği hadis derslerini kalabalık bir topluluk takip etmiş. Kâdî Abdülcebbâr onun için "Şam fukahasının reisi" ifadesini kullanmıştır.

Suriye'de teravîh namazını yasaklayan ve Sünnî halifeleri övenleri şiddetle cezalandıran Fâtımî Halifesi Muiz-Lidînillâh'ı zemmettikten sonra İbnü'n-Nablusî'nin şöhreti yayıldı. Mısır'dan sonra Remle ve Dimaşk'ı da ele geçiren ve siyasetlerinin temel amacı şîliği yaymak olan Fâtımîler hakkında, elinde on ok bulunsa, onlardan birini Rumlar'a, dokuzunu Fâtımîler'e karşı kullanacağını, bunlarla savaşmanın her müslümana farz olduğunu ilân eden İbnü'n-Nablusî bu konudaki tavrını açıkça ortaya koydu. Fâtımî kumandanı Cevher es-Sikillî'nin tehdidi üzerine Remle'yi terketmek zorunda kalan İbnü'n-Nablusî, önce Remle-Dimaşk yolu üzerinde Ekvâhu Bâniyâs'ta bir süre inzivâyâ çekildikten sonra Dimaşk'a kaçtı. Orada Fâtımîler'e karşı sonuçsuz kalan birkaç direniş hareketinde önemli rol oynadı. Fâtımîler'e yardım eden Zâlim b. Mevhûb'un ihbarı üzerine yakalanıp Fâtımî ordu kumandanı Ebû Mahmûd b. Ca'fer b. Felâh el-Kütâmî tarafından bir ağaç kafes içerisine konularak Mısır'a gönderildi (Şevval 363 / Temmuz 974). Sarayda Cevher veya bizzat Halife Muiz tarafından sorgulandı. Meşhur ok meselesiyle ilgili sözlerin kendisine ait olduğunu kabul eden İbnü'n-Nablusî'nin, onları eleştirmesine gerekçe olarak ümmetin dinini değiştirdiklerini, sâlih kişileri öldürdüklerini ve ilâhî nuru söndürdüklerini söylemesi üzerine Halife Muizz'in emriyle zincire vurularak deve üzerinde Kahire sokaklarında dolaştırıldı, daha sonra görevlendirilen bir yahudi tarafından diri diri derisi

yüzülerek öldürüldü. Bazı kayıtlara göre derisine saman doldurularak cesediyle birlikte darağacına çivlendi. Dârekutnî, İbnü'n-Nablusî'nin öldürülmesi olayını anlatırken derisi yüzüldüğü sırada bile metanetini kaybetmediğini ve, "Bu kitapta yazılıdır" (el-İsrâ 17/58) dediğini belirtmiştir (bk. Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 148). Doğruyu söylemedeki cesareti ve müstağni tavrıyla tarihe geçen İbnü'n-Nablusî, İhşîdî Emîri Kâfûr'un gönderdiği parayı, "Biz yalnız Allah'a kulluk eder ve yalnız O'ndan yardım dileriz" (el-Fâtiha 1/5) diyerek reddetmiştir (İbnü'l-Cevzî, VII, 82). Ahfadının VIII. (XIV.) yüzyılda Nablus'ta "Şehidoğulları" diye anıldığı bilinmektedir (İbn Kesîr, XI, 284).

## BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kıftî, *el-Muhammedûn mine's-şu'arâ* (nşr. Riyâd Abdülhamîd Murâd), Dimaşk 1395/1975, s. 164-165; Kâdî Abdülcebbâr, *Teşbîtü delâ'illî'n-nübüvve* (nşr. Abdülkerîm Osman), Beyrut 1966, II, 608; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, VII, 82; İbnü'l-Esir, *el-Lübâb*, III, 286; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm: sene 351-380*, s. 310-312; a.mlf., *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 148-150; Safedî, *el-Vâfi*, II, 44-45; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XI, 284; Süyûtî, *Hüsnü'l-muhâdara*, I, 515; Thierry Bianquis, "Ibn al-Nablusî, un martyr sunnite au IV<sup>e</sup> siècle de l'Hégire", *Alsl.*, XII (1974), s. 45-65.



MEHMET ALİ SÖNMEZ

## İBNÜ'n-NAHVİ

(ابن النحوي)

Ebû'l-Fazl Yûsuf b. Muhammed  
b. Yûsuf et-Tevzerî  
(ö. 513/1119)*el-Kaşîdetü'l-münferice*  
adlı manzumesiyle tanınan  
şair ve nahiv âlimi.

433 (1041) yılında Tunus'un Tevzer kasabasında doğdu. Derslerinde nahiv ilmine ağırlık verdiği için İbnü'n-Nahvî künyesiyle tanındı. Öğrenimine Tevzer'de başladı. Ardından Kayveran'a giderek Abdülcelîl er-Rabaî ed-Dîbâcî, Abdülhâlik es-Süyûrî, Ebû Abdullah el-Mâzerî ve Ebû'l-Hasan Ali b. Muhammed el-Lahmî gibi âlimlerin derslerine devam etti. Öğrenimini tamamladıktan sonra Tunus'ta ders vermeye başladıysa da yöneticilerle anlaşamayıp buradan ayrıldı. Bir süre Bicâye (Bougie) yakınlarındaki Benî Hammâd Kalesi'nde kaldı, ardından Sicilmâse'ye ve Fas'a gitti. Sert bir tabiata sahip olması sebebiyle bu şehirlerde fazla barınamayıp Benî Hammâd Kalesi'ne geri döndü. Buradan hacca gitmek üzere yola çıktı ve uzun süren hac seyahatinden sonra yine

Benî Hammâd Kalesi'ne döndü ve burada vefat etti. Şiirlerinden hac dönüşü bir müddet Mısır'da kaldığı anlaşılmaktadır.

Gazzâlf'ye son derece bağlı olan İbnü'n-Nahvî'nin, ramazan aylarında otuza bölüdüğü *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn*'i her gün bir kısmını okumak suretiyle hatmettiği kaydedilir. Tevzer'deki çiftliğinin geliriyle geçinen İbnü'n-Nahvî, Ebû Muhammed et-Tâhertî, Ebû Abdullah İbnü'r-Remmâme ve Ebû İmrân es-Sanhâcî gibi birçok öğrenci yetiştirmiştir. Kendisine nisbet edilen bazı kerâmetler İbn Hirzihim tarafından nakledilmiştir.

İbnü'n-Nahvî'nin *el-Kaşîdetü'l-münferice* (*el-Ferec ba'de's-şidde*, *Ümmü'l-ferec*, *el-Fütûh*, *el-Münferice*) adlı kasidesini, kendisi Tevzer dışında iken malının gaspedildiğini duyması üzerine nazmettiği rivayet edilir. Allah'a teslimiyeti dile getiren bu kaside büyük bir üne kavuşmuş, sikıntılı ve kederli insanların virdi haline gelmiştir. Sübkî *el-Kaşîdetü'l-münferice*'nin ism-i a'zamı içerdiğine, bu sebeple kasideyi dua olarak okuyan kişinin duasının mutlaka kabul olacağına inanıldığını söyler (*Tabakât*, VIII, 60). Nüshalarına göre kırk ile elli beyit arasında değişen kaside, çok az kullanılan ve "feilün" tef'ilesinin sekiz defa tekrarından oluşan "habe" bahrinde yazılmıştır. *el-Kaşîdetü'l-münferice* şerhleriyle birlikte birçok defa basılmış (İstanbul 1290, 1302; Bombay 1299; Bulak 1303; İskenderiye 1304), üzerinde şerh, tercüme, tahmîs, tesbî', taştîr, taklid, muâraza ve tazmîn türü çalışmalar yapılmıştır. Ebû Yahyâ Zekeriyâ b. Muhammed el-Ensârî'nin *el-Eđvâ'ü'l-behice fî ibrazî deķâ'ikü'l-Münferice* (İstanbul 1302; Kahire 1323; Ceza-yir 1854-1855) ve İsmâil Rusûhî Ankara-vî'nin *el-Hikemü'l-münderice fî şerhi'l-Münferice* (Bulak 1300) adlı şerhleri basılmıştır. Ebû'l-Abbâs Ahmed b. Abdurrahman el-Bicâî en-Nekâvüsî'nin *el-Envârü'l-münferice fî başı esrârü'l-Münferice* adlı şerhinin girişinde İbnü'n-Nahvî'nin biyografisine de yer verilmiştir (kasidenin diğer şerhleriyle bunların yazma nüshaları için bk. Brockelmann, *GAL* [Ar.], V, 110-111; Muhammed Ezher Bâý, sy. 29 [1988], s. 178-180). Abdullah b. Hayreddin el-Bergamavî tarafından Türkçe'ye çevrilip şerhedilen kasideyi Hüseyin b. Es'ad el-Müeyyedî Farsça'ya tercüme etmiştir.

*el-Kaşîdetü'l-münferice* Ahmed b. Âmir et-Teazzî, Ebû Bekir İbn Hamsîn, İbnü's-Şübbât et-Tevzerî, Alâeddin el-Fükâif,